

Værfts - Magazinet

Nr. 2

Juni 2003

2. årgang

Utgitt av

Fredriksvern Verfts Venner

Fredriksvern Motorverksted as

etablert 1916

*En tradisjonsrik bedrift med et nært naboskap til
Fredriksvern Verft*

i nær 90 år.

Tlf 33 19 90 99

STAVERN

Fredriksvern Verfts Venner

Innhold:

Formanden har ordet	4
Fra offiser til data-freak	
Arne Hill Jensen	6
Nytt fra guidetjenesten	8
Kadettminner	9
Mimrende etter 50 år... ..	13
Minnestenen 1940-45	17
Soldatens Syvende Sans 1949 ...	19
Rapport fra 1945	21
Sprenggranaten	23
Fra Herbst til Hill	26
Et gammelt brev	29
Fra turistinfo ala 1932	30
Ny bok: Stavernsminner	31

Foto forside: *Det gamle Citadellet på Stavern fort slik det fortonet seg før det fikk tak i 1980-årene.*
Foto: Erling «Vesle» Solberg.

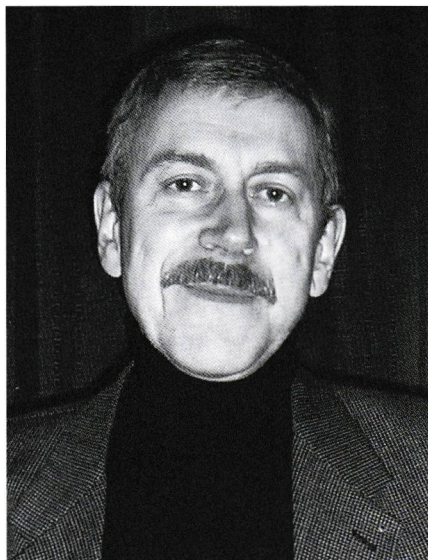
Foto tittelblad: *Sommer – sol – kadetter!*
Sommer i Skråvika 1928.
Foto: Per Engebretsens familiealbum.

I redaksjonen:

RUNE SØRLIE
JAN EGIL FJELD
YNGVE RAKKE

Redaktør
Medarbeider
Fotograf

Formannen har ordet

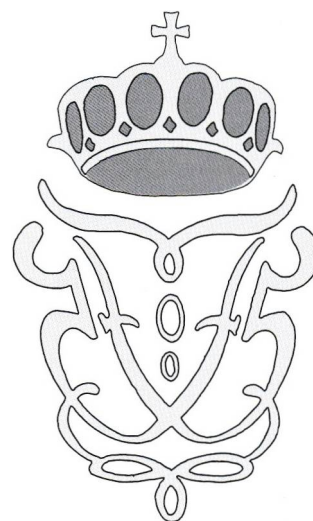
Sommeren står for døren og for mange lag og organisasjoner betyr det et lavere aktivitetsnivå enn ellers i året. Så er ikke tilfellet for FVV.

Vi har mange oppgaver som skal ivaretas denne sommeren. Først vil jeg imidlertid uttrykke glede over at leiekontrakten mellom Forsvarsbygg og Justis- og politidepartementet for etterbruk av leiren nå er underskrevet. Kontrakten gjelder for 10 år med opsjoner for ytterligere 5 pluss 5 år.

Dette er det mange har håpet på, nemlig en stor statlig aktør som driver kurs og øvingsvirksomhet. Naturlig nok omfatter kontrakten i hovedsak den nyeste bygningsmassen, men av de gamle bygningene på verftet inngår både Befalsmessa og Vinkelbrakkka. Ingen av bygningene sør for Kanalen er leid ut i denne omgang. Det vil si at hverken Kadettbrakkka, Krutthuset, Steinbrakkka, Galei- og Sjalluppskur er med. Kontrakten omfatter heller ikke Kommandantboligen og Vakta. Her ligger det en utfordring hos Forsvarsbygg i å finne et gode løsninger for å tilpasse bygningens egenart til framtidig virksomhet, ikke minst til den kulturaktivitet som ønskes opprettholdt og videreutviklet. At de nasjonale festningsverk ikke kan betraktes som andre eiendommer er en selvfølge. Vi har sett dette ved at Stortinget den 8. mai d.å ba regjeringen trekke Oscarsborg ut av Arbeids- og administrasjonsdepartementets utredning om statens kulturhistoriske eiendommer og behandle den som egen sak. Regjeringen ble dessuten bedt om å komme tilbake til Stortinget i statsbudsjettet for 2004 med for-

slag om nytt militært nærvær på Oscarsborg. Direktør Sverre Tiltnes som har ansvaret for avhending av eiendommer i Forsvarsbygg sier også i et leserinnlegg i Aftenposten 27 mai at ny aktivitet skal ta hensyn til de museale og kulturhistoriske interesser og ikke noe skal gå på bekostning av anleggenes verneverdi. La meg også sitere hva direktøren videre sier: "En viktig oppgave for oss blir å gjøre festningene mer tilgjengelig for allmennheten enn det de var i militær bruk" Sett fra mitt ståsted virker dette svært forpliktende og vi i FVV vil selvfølgelig følge nøye med i hva som skjer framover. Vi har allerede et meget godt samarbeid med Forsvarsbygg lokalt og har også god kontakt med den nye brukeren av anlegget. Vi mener at FVV vil være det organ som best kan bistå både eiendomsforvalter og bruker i utvikling av verftet på kultursiden. Det betyr også at foreningen må få akseptable rammebetingelser å jobbe under. Når sommeren er over vil vi gå i dialog med Forsvarsbygg om dette.

Et av de områdene vi har fulgt med argusøyne er vedlikeholdet av de verneverdige bygningene. Forsvaret brukte store summer på dette hvert år og Forsvarsbygg

har programfestet at bygningene og anlegget skal bli tatt godt vare på. Mange har nok vært litt skeptiske til oppfølgingen på vedlikeholdssiden, men så langt ser dette ut til å gå bra. Ikke alt er like synlig for det blotte øye, men det skjer saker og ting. I sommer vil det bli utført restaureringsarbeid på sydveggen av Kadettbrakkka. Gammel maling skal skrapes vekk og vinduer og vegg males på nytt. Alt etter antikvariske

riktige metoder og prinsipper. I løpet av året vil det bli startet opp et prosjektarbeid for utbedring av valler og mur. Dette er et arbeide som er beregnet å gå over flere år og krever betydelige investeringer. Videre pågår det mindre reparasjons- og vedlikeholdsarbeider. Eksempelvis er det laget 2 nye dører i solid eik til Krutthuset, porten er malt og fasader og vinduer i ulike bygg pusses og males. Forsvarsbygg har framsendt et forslag om skiltplan for de verneverdige byggene til Riksantikvaren og arbeidet med en egen verneplan for Fredriksvern Verft er godt igang. Det forventes at planen foreligger i løpet av høsten. For å holde grøntområder og blomsterbed i orden har man engasjert en ekstra person. Jeg synes dette virker lovende og tyder på at Forsvarsbygg er sitt ansvar bevisst.

Mange av medlemmene i foreningen vil i sommer bidra med å gi informasjon om verftet og verftets historie. For første gang vil det i sommer bli faste omvisninger på verftsområdet. Vi har satt opp guidede turer på mandager og fredager fra hovedporten kl 1700. Videre vil museet holde åpent onsdager og søndager mellom kl

1500-1700. Vi utfører i tillegg en rekke omvisninger for reiseselskaper og grupper så våre medlemmer som gikk på guidekurs i vinter får virkelig prøvd seg. Vi har også levendegjort historiefaget for skoleelver i Larvik kommune. Alle 9-klassinger har fått et eget opplegg med informasjon om verftets betydning i norsk historie. Til sammen har ca 520 elever deltatt i dette programmet.

Alt dette hadde det ikke vært mulig å få til uten aktive og positive medlemmer. Jeg takker alle som gjennom sitt medlemskap bidrar med å ta vare på og utvikle Fredriksvern verft slik det er et nasjonalt kulturminne verdig.

Jeg ønsker alle våre medlemmer og andre lesere av Værftsmagasinet en

God sommer!

Per Inge Olsen

Arne Hill Jensen

Fra offiser til "data-freak"

Av Jan Egil Fjeld

Arne Hill-Jensen kommer ikke fra noen lang rekke av gullgalonerte generaler. For 40 år siden var han ennå ikke ferdig med gymnaset, da han ble innkalt til militærtjeneste. Som den praktisk anlagte rekrutt han var, tenkte han at det kunne være gunstig å få noe mer ut av førstegangstjenesten enn bare en tråkig plikttjeneste. Og siden han var havnet i Stavern, var jo anledningen der til å søke befalsskolen.

Da befalsskolen var vel og vakkert unnagjort, ble han værende her som sersjant.

Men - det må ha vært åpenbart for hans overordnede at hos denne unge østfoldingen var det materiale til noe mer, for han ble anbefalt å søke seg inn på Krigsskolen.

Så dermed gikk veien til Trondheim.

To år på Krigsskolen gikk greit unna, men Stavern ga ikke helt slipp på den unge, nyutklekkede løytnanten, det ble et fire måneders kurs her, før han ble beordret til Andøya til fire års plikttjeneste.

- Hva har tjenesten din egentlig omfattet?

- Vel, det vi stort sett driver med i Forsvaret, er jo opptrening av soldater og befal, og jeg har drevet instruksjonsvirksomhet, både på løytnant- og kapteinsnivå. Det har vært en interessant tid.

Hill-Jensen er utdannet som artillerist, både på luftvernkanoner og missiler. Etter Andøya kom han tilbake til hjemfylket, til Nike-batteriet i Våler i Østfold.

Det kan virke som en skjebnens tilskikkelse at det skulle bli Staværing av Arne Hill-Jensen. Underlagt beordringssystemet som han var, var det andre som tok avgjørelser om hvor han skulle stasjoneres. Og etter to år i Østfold bar det nok en gang over til det som for oss

vestfoldinger er ”den rette sida av fjorden”. Han humrer litt over dette lokalpatriotiske munnhellet, men har et svar på rede hånd:

- Jeg pleier å si at når jeg vender blikket utover fjorden, så ser jeg mot noe vakkert!

Her i Stavern ble han værende i fire år denne gangen, bare avbrutt av ett år på stabsskolen i Oslo. Stavernsjenta Dagny sørget for at dette skulle bli Arnes framtidige hjemby. Men først bar det nordover igjen, til Bardufoss denne gang. Etter fire år der kom han til Luftforsvarsstaben i Oslo. Her var han med på å introdusere nye missilsystemer i det norske forsvaret. - Jeg har vært så heldig å få være med på internasjonalt samarbeid på dette området, da særlig med våre partnere i NATO.

Etter mange år som instruktør og veileder for andre, setter Hill-Jensen seg nok en gang på skolebenken, denne gang ved Forsvarets høyskole. Og hvor førte så denne utdannelsen ham hen? Hvor ellers! Oberstløytnant

Hill-Jensen ble beordret til sjef for skyteskolen
- i Stavern!

Forsvarets høyskole utgjorde også det nest siste stoppestedet i hans militære karriere, denne gang som instruktør. Tre år senere flyttet oberst Hill-Jensen inn i Kommandantboligen på Fredriksvern Verft. Og i likhet med husets første beboer, opplever heller ikke den siste none skipsbyggervirksomhet her.

Men - selv ikke for en yrkesmilitær består livet bare av uniformer, artilleri og eksersis. - Jeg har alltid vært historisk interessert, sier den nå pensjonerte obersten, - og denne interessen ble ytterligere stimulert da jeg flyttet inn i Kommandantboligen her i Stavern. Og selv om Tordenskjold naturligvis ikke hadde noe med Verftet å gjøre - han døde jo 30 år før det ble bygd noe som helst her - så har hans liv og historie lenge fascinert meg.

- Du er da naturligvis medlem av ”Tordenskjolds Soldater?”

- Ja, til og med æresmedlem! smiler Hill-Jensen, - og jeg har vært herold ved de fleste Dynekil-slagene som har vært spilt her i ”Leiren” om sommeren.

- Det er jo ellers nok av foreninger å være medlem av her i Stavern?

- Ja visst, jeg er også medlem av ”Venner av Gamle Stavern”, (Hill-Jensen er nestleder her, og dessuten foreningens representant i Ressursgruppa) - ”Fredriksvern Verfts Venner”, Stavern Vel, Fredriksvern Båtforening - og Stavern Båtforening. Man kan jo ikke bo i Stavern uten å ha båt! mener Hill-Jensen.

- Men du ”mekker” gjerne bil også, du, ikke sant?

- Jo da, jeg synes det er moro med gamle biler,

akkurat nå har jeg en 1950 modell Plymouth convertible, pluss en 1972 modell Mercedes 450 SL. Om jeg er så flink til å ”mekke”, vet jeg ikke akkurat, men i det miljøet er det gjerne god hjelp å få, og de mest vanlige tingene kan jeg alltid ordne selv.

- Mer enn dette kan du da umulig ha tid til?

- Vel, jeg ble ”datafreak” etter at jeg hadde passert 50, og jeg må vel innrømme at denne interessen ofte kan ta litt overhånd. Jeg synes data forenkler hverdagen for oss alle, og så ligger det jo uante muligheter i dette - ikke minst for eldre mennesker som har vanskelig for å komme seg ut. Her kan man holde seg orientert på alle mulige områder, man kan kommunisere med mennesker over hele verden - på få år har det skjedd en enorm utvikling på dette området - til det bedre, etter min mening.

Det er åpenbart at Hill-Jensen ikke har fritidsproblemer, i hvert fall! I tillegg til det ovennevnte, vil vi formode at bestefarsrollen også krever sitt - hans sønn, Morten, som er elektriker i Oslo, har skaffet ham den. Den eldste datteren, Cathrine, er snart ferdig på BI, mens yngstejenta Camilla holder på å utdanne seg til førskolelærer. Dessuten skal det ingenlunde stikkes under en stol at den pensjonerte obersten slett ikke er pensjonist på heltid! Hans enkeltmannsforetak påtar seg frilansoppdrag innen kurs- og datavirksomhet.

Bare så det er innskutt!

- Skal vi ta en nærmere titt på det huset der du tilbrakte dine siste tjenestear?

- Ja, gjerne det!

De tørre fakta:

Arne Hill-Jensen, født 18.12. 1942 i Sarpsborg

Førstegangstjeneste + befalsskole i Stavern 1963

Sersjanttjeneste i Stavern 1963 - 65

Krigsskolen i Trondheim 1965 - 67

Løytnant på Andøya 1967 - 71

Kaptein ved Nike-batteriet, Våler i Østfold 1971 - 75

Tjeneste i Stavern 1975 - 78 Stabsskolen i Oslo 1977-78

Beordring til Bardufoss 1979 - 83.

Forfremmet til major 1981

Tjeneste hos Luftverninspektøren 1983 - 87

Elev ved Forsvarets høyskole 1987 -88. Forfremmelse til oberstløytnant

Sjef for skyteskolen i Stavern 1988 - 92

Instruktør ved Forsvarets høyskole 1992 - 95.

Forfremmet til oberst

Sjef i Stavern 1995 - 2001

Nytt fra Guide-tjenesten

Sommeren er over oss, og med den en rekke aktiviteter for vår forening. Jeg tenker da spesielt på museumsdriften og vår nye tilbud med guiding.

Som nevnt tidligere i Værfts-magazinet holdt vi et guide-kurs i vinter, hvor vi utdannet 23 guider for oppdrag på Verftet og i Stavern, samt Stavern Fort (Citadelløya).

Tidligere i år sendte vi ut brev til en rekke mulig interesserte, hvor vi informerte om dannelsen av vår gruppe "Stavernsguider", og her tilbød vi våre tjenester.

Respsen til nå har vært rimelig bra, og vi fått en god del oppdrag allerede. Det kan nevnes at vi har hatt opp til fem oppdrag pr. dag. Noen av oppdragene må organiseres raskt, og vi har hatt kun inntil kun en halv times varsel om å skaffe til veie en guide – men vi har greid dette.

Vi skal også utføre andre former for guiding. I perioden 30 juni til 4 august har vi faste guideturer på verftet hver mandag og fredag kl. 17.00. Prisen vil være kr. 30,- for voksen, mens barn blir med gratis. Disse turene starter i Verftsporten (Vakta). Besøk i Galeimuseet i

skur 16 og Kommandersersjantrommet er en del av opplegget for disse spennende turene.

Dette er første gang vi prøver oss med guiding, og vi håper at kurset i vinter har gitt oss det nødvendige grunnlag, selv om nok de fleste av oss leser en del før oppdragene.

Håper mange vil benytte anledningen også av de fastboende til å bli bedre kjent med Verftets historie og ikke minst se vårt flotte museum.

Galeimuseet og Kommandersersjantrommet vil være åpent hver søndag og onsdag fra 27 juni og frem til 3 august i tiden fra kl. 15.00 til 17.00. Prisen vil være kr. 20,- for voksen og også her tilbyr vi barna gratis adgang.

Det som er spesielt ved museet er de flotte modellene av de orlogsfartøyer som ble bygget ved verftet, samt den store unike modellen av verftet slik det så ut i 1814. Likeledes kan man se modellen av Stavern Fort slik det så ut når det var fullt operativt.

Hans Chr. Kjeldsen

Kadettminner fra århundreskiftet

Nedtegnet av kadett Henry Aargaard

Bearbeidet for Værft-Magazinet av Rune Sørli

"Dammen" utenfor Vinkelbrakkafortonet seg som den reneste idyll for kadettene som ankom stedet.

Året 1900 ankom det en gruppe kadetter til Fredriksvern fra Gråtemoen. Henry Aargaard beskriver sitt første møte med kadettleiren på følgende måte:

Vi marsjerte stramt inn - skimtet en forhøyning med trær til venstre, noen lave bygninger til høyre - ved enden av disse bøyet vi av til høyre og stanset opp foran en høy, rødmalt bygning, bygget i vinkel (Vinkelbrakkka). Opp til den 2. etasje førte to smale trapper - de rene hønsestiger - og her skulle vi bo. Vi ble fordelt bortover loftsrommene - vi får vel kalle dem det. Trangt var det. Halm-madrassene lå i to rekker langs midtaksen i bygningen - jeg sa madrasser JA !!

Hvis en madrass skal kalles en pølse, så var det visstnok saucisser, vi fikk utlevert.

Kardussen

For øvrig er det å si om Vinkelbrakkka, at en mer brannfarlig forlegning, aldri er budt noen avdeling i den nor-

ske arme. I noen grad ble det forsøkt rettet på dette, men så skjedde dette nærmest ved et tilfelle.

-- Furer Meinich hadde en middagshvil - i kjellertasjen holdt en leirarbeider som var beordret til opprydding på med sitt - hans navn var «Napoleon» - også kalt «Puleon». Han hadde fått i oppdrag av fureren å legge en kardus (pose med krutt) på en fjel - sette den ut på dammen og antenne den - det kom så en

svær røksky. I det samme hadde uheldigvis sjefen stått opp fra sin middagslur, og fikk seg et sjokk der han spaserte i sin offisershage. Det ble slått alarm og påfølgende oppstilling - her ble det proklamert en ordre fra sjefen, opplest av Melhus: Kadett Holmboe dikteres 6 døgn arrest for ildsfarlig bedrift. Kort etterpå innfant Bolten seg med arbeidsmannskap og hengte trauger opp foran hver glugge. Som den pliktetro mann Bolten

Kadetter marsjerer på verftet i 1901.

var, hang han seg litt opp i hver trag, bare for å overbevise seg om at traugene holdt.

«Dammen»

På sommeren 1901 ble kadettene i dette kompaniet innkvartert i det store Kornskur (Kadettbrakkka). En mindre avdeling - en pelotong kanskje - synes å være henvist til Vinkelbrakkka igjen.

Kveldstundene var ganske livlige hvor enn vi lå, og prestasjonene mangfoldige. En kadett ved navnet Jabbis, muntret opp med sin lystige sang: - um die stripp, strapp, struderallala, struderallala die ganze nacht.

Ovenfor er nevnt «dammen». Den lå like ved vår oppstillingsplass det første året. Om det fantes Karudser i dammen erindres ikke, men der var sikkert meget annet rart. En liten episode skal fortelles. Det er Pokal som er

helten, eller skurken, alt etter som med hvilke øyne som ser.

--- Kadettkompaniet sto oppstillet og ventet på befalelet. Dette dro imidlertid ut, og i ventetiden måtte det selvfølgelig finnes på noe. Kompaniet var oppstillet feltmessig, og en del av kadettene hadde fått ordre om å passe på utlevert verktøy. Så var det noen galninger - blant annet Pokal - som inngikk et veddemål om hvem

som kunne kaste det utleverte verktøy over dammen - baklengs. Pokal slengte sin øks, men den gled i hånden på ham slik at øksen plumpet midt uti dammen. Død og fordervelse stirret ham imøte og minuttene kostbare. Men Pokal handlet raskt, og vred av seg uniform og utstyr i en fart, og stupte uti. Han var imidlertid svineheldig og fikk tak på økseskaftet. Han fikk på seg klærne og sto som intet var hendt med sin øks når befalet ankom.

Den blå genseren

Et annet fenomen fra kadettiden var uniformer og utstyr.

Ranselkappen var avskaffet og ombyttet med sovepose islender (genser) - det vil si den riktige nasjonale luseveva. Det var imidlertid en unntakelse, nemlig Aron. Han promenerte i ruskeværet med en fin blå genser. Her må det komme en forklaring.

--- Aron var nemlig blitt lei av å lese, og hans gamle far måtte etterhvert samtykke i at hans sønn ble forhyret på barken «Lykkens Prøve» som tok ombord trelast i Fredrikstad - for så å sette over mot England. Utstyr ble anskaffet, og det er her den fine blå genseren dukker opp. På brystet var brodert «Lykkens Prøve». Hans far var imidlertid en lur maler - og han fikk avtale med skipperen at han måtte plage livet av den unge stakkars

Kadettenes sommerleir nede ved slippen ca. 1900.

Aron i den tiden de lastet ombord. Da avreises time slo, innfant faren seg for å ta med seg sin sønn Aron på en avskjedsmiddag på hotel Phønix. Etterpå når de ankom kaien, så de at skipet allerede hadde kastet loss og heist seilene - på bryggen sto guttens skipskiste. Skipskisten med den blå genseren havnet på loftet, men senere kom den frem igjen. Genseren ble gitt bort til en svenn i farens lære - og da denne svennen var i armeen - hadde han fått brodert et nytt navn på vrangen - her sto det: «Jesus er med deg». Da Aron senere havnet på Krigsskolen, fulgte genseren med.

Da Aron spradet rundt på Fredriksvern verft, var det ikke Jesus-siden han hadde frem - men det opprinnelige «Lykkens Prøve».

Arresten

Kadettene gjorde seg selvfølgelig kjent med lokalitetene innenfor murene. Allerede ved innmarsjen hadde de skimtet et lite hus til høyre i to etasjer. Det var arresten. I dette huset var alle låser dirkbare, og synderne lærte seg raskt å innpasse seg forholdene her. Det gikk meget godt an å hale madrassene ut på gangen å arrangere et parti med kortstokken. Det hente også når kompaniet var dratt på utmarsj, at hele bølingen - vakt og arrestanter - havnet på hotel Wassilioff og hadde det

hyggelig. De var her frem til at man hørte hormusikk i det fjerne, som varslet kompaniets hjemkomst.

Cellene lå i 2. etasje - fire i alt - nedenunder var vaktlokalet. Ute i gangene hang det utstoppede fisker - haier og andre udyr - fra en lengst forsvunnen tid. Noen var revnet i buken av elde, og hadde en ekte museumsduft. Dette i forbindelse med egen produksjon, gjorde det hele til et bemerkelsesverdig i oppdragelsens tjeneste. Nettopp denne «friske» duften danner grunnlaget for neste episode:

--- Tvers over for vaktstuen lå en bastion med officerspark, og her drakk befalt sine aftenpøltere. Glass og flasker ble ofte stående igjen til senere avhenting av betjeningen. Her fantes en oppkvikkelse under en anstrengende patruljegang. Befalet hadde derimot sine mistanker. Men det var jo også et spørsmål om bevisets stilling. En gang inngikk to løytnanter en sammensvergelse. De lot bevist en halvliterflaske stå igjen på bastionen - gikk deretter inn i officersmessen - så lurte de seg ut en annen utgang. Herfra stakk de seg over til Wassilioff, hvor de holdt utkikk mot bastionen med kikkert. Jo-da....ganske snart kom en patrulerende vakt slentrende. Han stanset opp ved flasken - så seg rundt om en stund - så tok han flasken og satte denne opp og ned mot munnen.

Dermed var beviset i boks.

Kadett Henry Aargaard

Rim og vers

Inne i selve cellene i vakten, var veggene fullt beskrevne - med blant annet Adam Hiorths uærbødige viser om Bolten, Jonas og Tangenten.

Det sto å lese blant annet følgende:

--- «Til min etterfølger» så hurtig rinder tidens elv!

Min etterfølger ble meg selv.

Av de litt større «verker» som fantes på veggene var følgende:

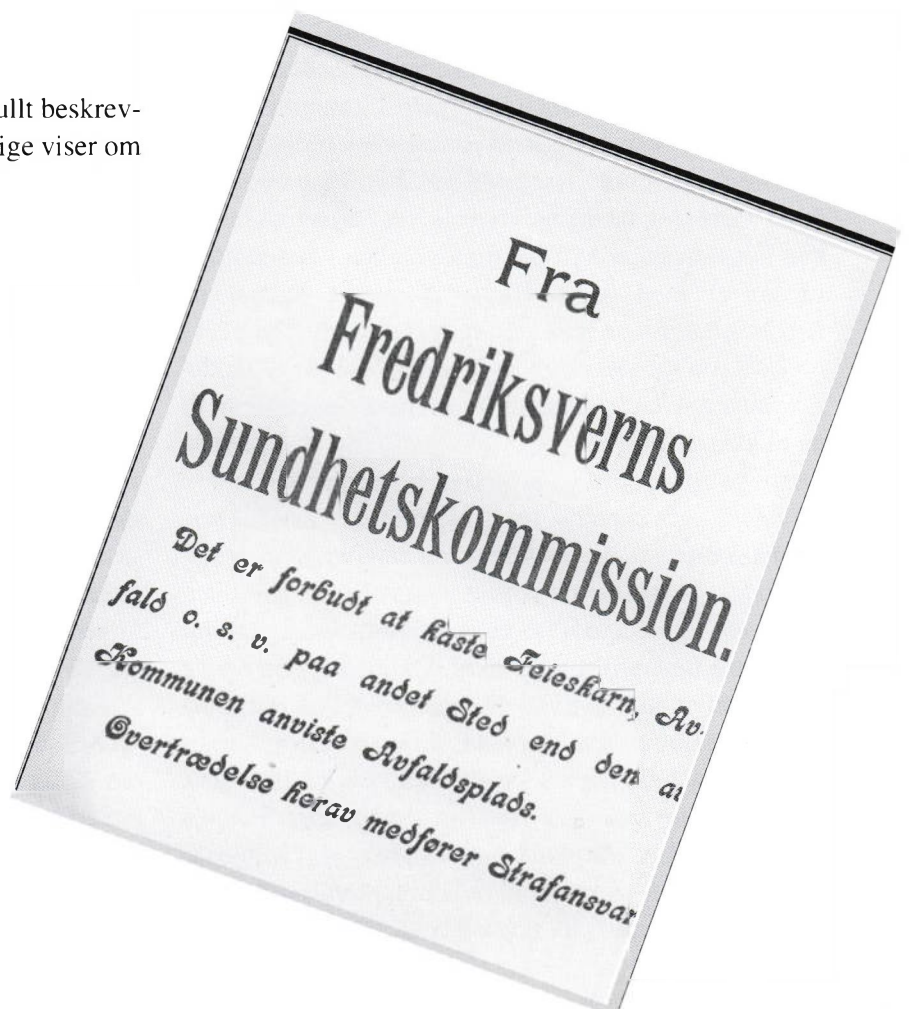
--- « Min stand er krigens og mitt navn Jens Fraas, fallera.

Her sitter jeg bak lukke og bak lås, fallera,
thi tenk - i Larviks skjønne skog av bøk, fallera,
der tok jeg meg en bitte liten røk, fallera

Jeg sørger dagen lang. Min kind er våt, fallera.
Jeg vasker meg og bader meg i gråt, fallera,
men når det blir for trist, - det er ei spøk, fallera,
så tar jeg meg en bitte liten røk, fallera.

O-ungling, du som elsker nikotin, fallera,
hold opp å røke, vær ei lastenes svin, fallera,
hold opp å røke, gjør blott et forsøk, fallera,
for ellers går din fritid opp i røk, fallera.

Erindringene forsetter i neste nummer av Værftsmagazinet.

Mimrende etter 50 år:

1952 –1953: År med mening

Tropp B stiller opp en Lørdagskveld i 1953.

Det var de to årene hvor Koreakrigen gjorde spennende inntrykk på mange unge menn i Norge. Det var de årene hvor vår Tysklandsbrigade avsluttet sitt arbeide som okkupasjonsmakt i Tyskland.

Det var bare 7 år siden freden kom til Norge, og ennå var en norsk uniform hyggelig å se. Det var stas med "det militære". Mange søkte opptak på befalsskoler.

I Stavern kom vel i overkant av 100 søkere. Etter en aspirantperiode som varte i to måneder, ble noen få silt ut – og befalsskolekullet av 1952 – 53 – startet slitet med å få sine sersjantvinkler.

Vi hadde navngjetne, landslagsfotballspiller Harry Boy-Karlsen som idrettsoffiser. Han sørget for at vi før frokost, ca klokken 6, løp Auserød rundt og endte opp med et bad i Skråvika før vi fikk mat.

Vi hadde Staverns legen Wilhelm Welding som militærlege. Han sykemeldte ikke mange, rett og slett fordi vi måtte gjennom to nåløyser før vi kunne komme til ham. Først Troppssjefen – som ville vite hva vi skulle til lege for? I 9 av 10 tilfeller var vi etter hans mening "ikke syke nok". Derneest sanitetsersjanten (Sprøytefantomet), som hadde sine egne medisiner for bruk, hvis han ikke synt vi var syke nok.

Uniformen var plagget vi gikk i døgnet rundt – også på permisjon. Vi fikk 1.50 dagen etter at vi hadde blitt elever. Før det var det 1 krone. Pilsen kostet 5.50 – så hverken Wassilioff eller "Kalle" i Larvik var hjemsoekt av oss.

Vi klaget lite, vi protesterte ikke, og menneskerettighetene var ikke funnet opp ennå! Svært mange av kullet fortsatte sin militære karriere. Noen sluttet da overtalligheten rammet Luftforsvaret for første gang i 1960 – årene.

Selv husker jeg best ukesfarten gjennom Vassfaret til fots med fotkluter (Selges nå på Forsvarsmuseet til kr 20 pr. par!!) og ørkentelt i sekken, og forhåpentligvis mat hvis vi fant depotene. Andre husker Rauland – vinterøvelsen, og andre nattmanøvrene.

De tre troppene (A, B og C) konkurrerte innbyrdes om alt, og 3 forfattere har bidratt til sine synspunkter nedenfor:

Gunnar Eik om C troppen

Ivar Bright Myhre om B – troppen, og

Bjørn Granhaug om A- troppen.

50 år er da ikke så lenge?

Thor Løvholt (nr. 30 og B- troppen)

Gunnar Eik (nr.62 og C- troppen):

Sommeren 1952 – en gutt på 17 år, høyde 1.88 m, vekt 65 kg – har meldt seg frivillig til det militære i Stavern. Som innlandsgutt fra Skien forventet jeg ikke så mye av stedet.

Allerede på legekantoret startet ”mobbingen”. Lege/kaptein Welding ba unggutten stå helt stille så skulle han prøve å treffe med stetoskopet slik at han fikk høre om det var plass til lunger i den lange ulenkelige kroppen. Han fortsatte med å be legesøster gjøre vaksinene klare – hun ville få tre sjanser til å treffe før han selv overtok stikkingen.

På depotet forsterket det seg. Er en høy skal uniformen ha en liv vidde som gjør at det blir plass for to inne i den. Du er for spinkel sa depotsjefen. Nå 50 år senere har jeg ordnet på dette.

Stavern hadde alt å by på for en ungdom som skulle bli mann, og noe viktig – kjekke jenter. Noen lokale, noen fra Larvik og mange tilreisende om sommeren på campingplassen. Og så hadde Stavern Skråvika med dans og Pelle Bjørgans orkester. Pelle spilte trompet og sang – bl.a. ”men Tina var kun 17 år”- jeg hører den enda.

Det var i grunnen bare en ting feil – de kjekke jentene kastet ikke så mange blikk på den lange stilken med alt for vid uniform. Det var jo så mange andre kjekke karer – over 80 mann bare i Øvre Leir - og de fleste var jo litt mer voksne også.

Ja, det var mange kjekke karer og vi ble alle gode venner til tross for forskjellene. Der var A-troppen som alltid trodde de var Gud's gave til det norske forsvaret, B-troppen med flere småsnobber – en hadde til og med egen bil – og innbilte storsjarmører. Sannheten var at intelligensen satt C-troppen. Dette ble ugjenkallelig bevist ved at vi tilhørte et senere inntak og i realiteten fullførte utdannelsen på kortere tid. C-troppen utmerket seg også spesielt å på tøffe oppdrag som tjuvpermer over gjerdet bak den gamle eksersbrakken og ned til telteiren i Skråvika.

Det tøffeste var kanskje likevel den frivillige blodgivingen på Kysthospitalet, men den ga 40 spenn - i klingende mynt. Det meste ble re-investert i karbonade med speilegg på Fjellstua og ut på kvelden noen pils i ølhallen i uthuset på Ausrød – alt nødvendig næring for å komme seg etter å ha bli tappet for det meste vi hadde av blod.

1953 sto i India hjelpens tegn. BSLVA skulle stille opp med turnoppvisning på Agdenes Stadion. Iherdig trening i ukevis under ledelse av idrettsoffiser Vassvik. Den store dagen marsjerte vi i shorts, bare overkopper

og turnsko inn på stadion til det vi trodde var fullsatt tribuner/fjellknauser og store inntekter til en god sak. Det ble marsjert i formasjoner som delte seg og bygget pyramider med spenstige mannekropper, flygende marehopp over kassene, slått flikk - flakk og stiften. Noe ble den rene fiaskoen – andre ting helt storartet. Tre betalende tilskuere... ”Det er jo tanken som teller”.

Takk Stavern for et fint år – jeg glemmer det aldri.

Bjørn Granhaug (nr. 16, og A troppen):

Som sønn av en offiser var jeg tidlig bestemt på at jeg ville skaffe meg en yrkeskarriere i Forsvaret. I min barne- og ungdomstid var jeg i perioder med min far i militærleir etter krigen og det var et liv som fascinerte meg.

Sammen med min barndomskamerat, Jon Gunnar Ringnes, søkte vi begge vinteren/våren –52 om opptak ved Befalsskolen for Luftvernartilleriet som holdt til i Stavern. Vi ble begge opptatt som aspiranter og møtte til tjeneste ved BSLVA i juli 1952. Overgangen var stor for to bygdegutter å komme til Stavern, som den gang, som nå er kystens perle.

Som aspiranter den gang ble vi innkvartert i store hustelt. Befalselevne fra kullet før oss hadde fremdeles 1 _ måned igjen av utdannelsen og de fikk derfor bo i de flotte tyskerbrakkene.

Skyteopplæringen fikk vi testet på Auserød skytebane. Så vidt vites er den fortsatt i drift. Utenfor Øvre port var det en kiosk som solgte diverse varer vi hadde bruk for, og i sentrum lå det to pølseboder som ble flittig besøkt. Det var der vi la igjen daglønna vår. Da aspiranttiden var over og foregående kull var uteksaminert i midten av september fikk de av oss som ble opptatt som elever lov til å flytte inn på brakkene.

Vi ble forlagt på 6-8 mannsrom, men det var jo stort i forhold til å bo i hustelt hvor vi var adskillig flere.

Som elever fikk vi ikke noe roligere liv. Vi hadde et hardt og stramt program for vi skulle gjennom mange fag på de 14 mnd som befalsskolen varte. Tøff tjeneste på dagtid og med lekselesing på kveldstid. Fra elevperioden er det mange fine minner som dukker opp. Skarpskyting på Rakke med luftvern mot sjø- og luftmål. Øvelse i Vassfaret med en ukes marsj uten å se bjørn, samt vinterøvelse på Rauland og luftvernøvelse i Maridalen i Oslo.

Hele perioden var en fantastisk tid.

I midten av september –53 ble 73 elever uteksaminert som sersjanter og fordelt til tjeneste over hele lan-

det hvor luftvernartilleriet hadde sine baser. Noen ble igjen i Stavern og ble instruktører for neste kull. Noen av disse har etablert seg fast i Stavern og de fleste kan vel skjønne hvorfor!!!! Ringnes og undertegnede reiste til Luftvernartillerigruppe Trøndelag og ble stasjonert på Øyanmoen hvor kaptein Johannes Bjørnland var sjef. Han lever fortsatt i dag og er bosatt på Jessheim.

50 år har gått siden vi ble uteksaminert. Selv ble jeg som planen var i Forsvarets tjeneste i 40 år. Det samme ble min barndomsvenn, men han gikk tidlig over i Hærens tjeneste. Når jeg ser tilbake skjønner jeg ikke at det er 51 år siden vi begynte i Stavern.

I ettertid står perioden på befalsskolen i Stavern for meg som en særdeles minnerik og fin tid, dette ikke minst p.g.a leirens beliggenhet. Det smerter et gammelt befalshjerte at denne leiren ikke lenger skal disponeres av Forsvaret. Århundreders forsvarstradisjoner har forsvunnet med nedleggelsen.

Legg merke til flyet til venstre ! (Tysk 88 mm kanon)

Ivar Bright Myhre (nr. 32 og B- tropp)

- Vinklene dine er skjeve!

Det er 31 Monstad som forkynder dette, og jeg må til min ergrelse innrømme at jeg har vært litt for kjapp med nål og tråd. De tre nyervervede vinkelen må naturligvis syes pinlig nøyaktig på uniformsermene. Skulle bare mangle! Så er det å prøve uniform – med høy befalslue og alt til faget henhørende. Du verden for et berusende syn.

- Nå kan vi glemme elevnumrene våre, sier jeg stolt til min venn og lagkamerat. Det er han jeg har stirret inn i ryggen på ved hver eneste oppstilling gjennom 14 måneder på befalsskolen.

- Ja, smiler han. – Nå er vi ikke lenger nr. 31 og 32, men sersjanter!!

- Men så må vi jo rive vinklene av igjen om et års tid..

- Tja, først må vi vel vise at vi er gode nok til å bli fenriker

- Jeg synes jeg ser stjerner i øynene dine allerede, erter jeg.

Militærøvelser gjorde seg best om sommerem, og jeg har ikke glemt den sene kvelden da vi med bind for øynene ble kjørt til ukjent sted i Brunlanes og sluppet løs i små grupper inne i skogen. Det var stummende mørkt, så det hjalp ikke stort å fjerne skjerfet fra øynene.

Oppdraget var spennende: Ved hjelp av kart og direkte observasjoner skulle vi finne ut hvor vi var, og så skulle vi ta oss hjem til leiren i Stavern så raskt vi kunne. Haken ved det hele var imidlertid at det ville være utplassert lokale heimevernssoldater ved alle innfartsveier, og dem måtte vi unngå å bli tatt til fange av. For å få ståkarakter, måtte vi ha sneket oss inn i leieren og ha meldt oss for vekten før klokken 0800 neste morgen.

Vi visste om øvelsen på forhånd, men det var ikke mye vi kunne gjøre av forberedelser bortsett fra å smøre niste. Det er ikke sikkert at jeg holdt meg innenfor spillereglene da jeg smuglet med meg en privat skittentøypose, et laken og et spraglet tørkle som jeg hadde fått av en tidligere venninne. Jeg hadde en plan for å si det slik.

I natte mørket snublet vi oss frem mellom busker og trær, kravlet over gjerder og trakk uforvarende i kjølige vannsig. Vi var tre karer i min gruppe, og vi våget ikke å snakke høyt til hverandre. "Fienden" kunne lure bak hver busk, fryktet vi. Da vi omsider kom frem til åpningen i skogen, kunne vi se at det lyste fra husvinduer et par hundre meter foran oss. Kort fortalt klarte vi etter hvert å orientere oss i terrenget: I området mellom Helgeroa og Berg.

Vi satte kurs østover.

Det ble en nattlig vandring vekselvis i veigrøfter og over åpne jorder, og vi holdt det gående til vi nådde

Oppvisning på Stagbanen.

nedkjøringen til Kysthospitalet. Her hvilte vi bak bergknatter og nypebusker til morgensola begynte å varme. De andre to ville følge stranda til Skråvika, så vi skilte lag.

Jeg viklet av meg lakenet og tørkleet som jeg hadde drapert rundt kroppen under

uniformsjakken. Nå skulle heimevernet stilles på prøve, tenkte jeg og kledde på meg den medbrakte svarte regnkappa. Lakenet festet jeg rundt livet slik at det dannet et skjørt, og deretter brettet jeg opp buksebena til bare sokkene og de nakne leggene var synlige under skjørtekanten.

Over midjen funket regnkappa greit som en slags bluse, og da jeg til slutt tok på meg tørkleet, var jeg blitt ei litt underlig utseende „gammel kjerring. Jeg puttet uniformsjakken i skittentøyposen og slengte den over den ene skulderen. Så fant jeg en kjepp og ga meg

haltende og krumbøyd i vei mot målet.

Det gikk ikke særlig fort, og jeg ante ikke hva klokka var. Akkurat på den tiden var jeg ikke den lykkelige eier av armbåndsur, nemlig. Men hvor var det blitt av heimevernssoldatene tro? Hadde de kanskje gjemt seg bak hushjørner og trær? Jeg ble i hvert fall ikke antastet før jeg var kommet helt inn gjennom porten til befalsskolen. Det var vakthavende befal som stanset meg, og jeg rev triumferende av meg skautet og rettet meg opp.

- Fenrik, 32 Myhre melder seg, sa jeg.

Han så lenge på meg – smilte militært og holdt armbåndsuret opp foran ansiktet mitt.

- Tre av Myhre kommanderte han. – Du skulle ha vært her for cirka en time siden!

Rad 1: - Cramer, -, Solem, -, -, Sørestrand, -, -, Wahlstrøm, -, -, Stavseth, Major Rud, -, -, Kristiansen, -, -, Bjørnstad, -, Brenna, -, Strøm, -, og Mjør.

Rad 2: 65 Greaker, 85 Larsen, 79 Vevelstad, 53 Wiig, 32 Monstad, 66 Hektoen, 77 Tombre, 61 Busch, 59 Braseth, 69 Kandal, 68 Johnsen, 70 Markseth, 80 Walfjord, 67 Haagensen, 71 Nilsen og 82 Øien.

Rad 3: 64 Farnen, 72 Økstad, 63 Fauske, 46 Stai, 76 Sæther, 33 Nilsen, 83 Henriksen, 47 Stensholt, 38 Rignes, 52 Wigen, 44 Slang, 32 Myhre, 56 Berge, 55 Østeng, 62 Eik, 57 Finsland og 73 Selheim.

Rad 4: 42 Schanning, 50 Thoresen, 35 Nygaard, 36 Ostad, 40 Råen, 43 Skuggedahl, 51 Ulevolden, 45 Solberg, 37 Pettersen, 48 Stub, 34 Norli, 54 Winje, 41 Sandum, 29, Lunde 39 Rønning og 75 Svendsen.

Rad 5: 30 Løvholt, 23 Hjelde, 12 Finseth, 11 Fimmeng, 10 Andersen, 1 Andersen, 25 Hovind, 13 Flaaten, 21 Hammerfjeld, 24 Holtan, 8 Bakken, 7 Bogen og 22 Henriksen.

Rad 6: 15 Funner, 4 Bjerkeseth, 5 Bjørløw, 9 Dahl, 28 Lorck, 27 Kristiansen, 16 Granhaug, 20 Hammer, 3 Austenå, 26 Ottersted, 14 Fosen og 6 Andersen.

Minnestenen over falne ved Luftvernregimentet i krigen 1940 - 1945

Av Hans Støvern

Da Luftvernregimentet hadde sin årlige samling i Stavern sommeren 1939 med opplæring og øvelser, var situasjonen i Europa blitt meget spent. Tysklands store moderne militære styrker hadde begynt å røre på seg, og de gikk inn i Polen 1. september var det mange som fikk bange anelser, og som undret seg over hvilke ambisjoner og planer Hitler kunne ha. Som en følge av den spente situasjonen ble regimentet pålagt 87 dagers nøytralitetsvakt etter at den ordinære tjeneste var avtjent i august. Den ble fordelt på regimentets avdelinger ut over høsten i 1939 og vinteren 1940. På denne måten ble det opprettholdt en viss luftvernberedskap ved viktige forsvarspunkter på Østlandet helt fram til angrepet på Norge kom den 9. april 1940. I løpet av denne perioden ble det etablert luftvernkommandoer ved Oslo, Kjeller, Herøya, Rjukan, Raufoss, Horten og Kongsberg. Denne ordningen ble imidlertid for kostbar for myndighetene, og både oppsetningene og høyst påkrevet opplæring måtte derfor reduseres kraftig. Når man dessuten er klar over at mye av det artillerimateriellet regimentet rådde over var både umoderne og ineffektivt mot de tyske flyene, får man i dag inntrykk av at Luftvernregimentet var i en håpløs situasjon før krigsutbruddet i april 1940.

Brigader Finn Otterstad etter kransenedleggelsen på minnестenen over de falne ved Luftvernregimentet den 8. mai 2003.

Da det tyske angrepet kom tidelig om morgenen den 9. april bet imidlertid regimentet fra seg så godt det kunne, men overmakten var stor, og i Oslo var det hele over i løpet av noen timer. Ved de andre forsvarsobjektene ble avdelingene stående noe lenger, men også der måtte de gi opp luftvernrollen etter hvert som tyskerne rykket fram.

Ånden og moralen i regimentet var imidlertid spesielt god. Det var kanskje en arv fra øvelsene i Stavern? Da regimentet ble oppløst etter den

9. april, søkte befal og mannskaper å slutte seg til andre norske militære avdelinger slik at de fortsatt kunne delta i kampen mot tyskerne etter hvert som de rykket lenger inn i landet. Senere var det også bemerkelsesverdig mange fra regimentet som klarte og ta seg over til Storbritannia og Canada, og som sluttet seg til norske styrker der.

Ved krigens slutt hadde så mange som 30 av regimentets befal og mannskaper ofret liv og blod for konge og fedreland, slik som de var formanet til å gjøre under en hovedoppstilling i Stavern før krigen. De ble hedret med en egen minnестen. Den ble avduket i Linderud leir i Oslo i 1959. Linderud var da Luftvernartillerigruppe Østlandets (LVAØ) nye hovedleir. Den huset både gruppeledelsen med oberst Finn Nagell i spissen og Sone Oslos stab. Oberst Nagell hadde forøvrig vært Luftvernregimentets siste sjef, og da LVAØ ble regimentets arvtager, var det naturlig at han plasserte minnестenen på Linderud. Da de siste luftvernartilleristene flyttet ut av leiren ved Nike-bataljonens nedleggelse i 1991, hadde Krigsskolen allerede flyttet inn i garnisonen og den fikk dermed ansvaret

for minnestenen, og for å hedre Luftvernregimentets falne på de tradisjonelle minnedagene. Noen mente imidlertid at stenen nå burde flyttes til Stavern fordi det var her regimentet ble født i 1934, og det var her det levde sitt korte men lykkelige liv. I Stavern var det dessuten enda mange luftvernartillerister som gjerne ville hedre sine falne våpenbrødre. Minnestenen ble dermed flyttet til Fredriksvern verft i 1995. Her fikk den en sentral plassering i vakre omgivelser ved

Kongens bastion. Regimentets falne har siden blitt hedret her med kransepålegging og militær honnør den 8. mai hvert år.

Når nå Luftforsvarets skolesenter også er lagt ned, er det ingen militær avdeling tilbake i Stavern som kan ta seg av dette. I 2003 tok imidlertid Larvik Forsvarsforening på seg ansvaret, og brigader Finn Otterstad, som selv er en av våre senior luftvernartillerister, la ned en krans på minnestenen.

Falne ved Luftvernregimentet: 1940 - 1945

Listen nedenfor gir en fortegnelse over befal og mannskaper som var rulleført ved Luftvernregimentet og som i løpet av krigen 1940-1945 mistet livet i kampen mot tyskerne.

- Amundsen, Ulf Kolbjørn, 8114/40.* født 28 november 1916, falt i Ø Gausdal 27 april 1940
- Bentzen, Lars H, fenrik.* født 3 november 1916, falt som sjef for Huk batteri 9 april 1940
- Bergquist, Gustav, 2222/36.* født 1 september 1915, skutt av tyskerne 19 mai 1943
- Blidensol, Einar Øygaard, 1636/35.* født 26 april 1914, skutt av Gestapo under arrestasjon 27 november 1944
- Borchgrevink, Finn.* født 25 mars 1915, skutt ned ved norskekysten 3 oktober 1944
- Bryn, Lars Richter, 8005/40.* født 24 juni 1919, forlist på vei til England ca 1 november 1941
- Ellingsen, Gunnar, 2366/37.* født 16 april 1916, døde i England 29 november 1944
- Eskeland, Arnulf Riis, fenrik,* født 15 februar 1917, døde ved forlis på vei til England november 1941
- Fyrwald, Ernst Armin, løytnant.* født 12 august 1918, skutt ned med fly på vei til England 4 april 1943
- Gram, Jens Reinhold Harald, fenrik.* født 10 mai 1914, død i Dachau, Tyskland 6 november 1944
- Heyerdahl-Larsen, Lars Trygve, kaptein,* født 12 september 1912, omkom ved flyulykke i England 20 juni 1944
- Johnsen, Thorvald, 7401/39.* født 14 mars 1919, skutt ned som jagerflyger over Normandie i Frankrike 1 august 1944.
- Karlsen, Jens Ludvig, 1423/34.* født 17 mars 1913, falt 28 april 1940 i Ø Gausdal
- Kristoffersen, Sverre, 2546/37.* født 30 mars 1916, torpedert på vei fra Canada til England 1 mai 1941
- Meieranovski, Charles, 2239/36.* født 15 juli 1915, omkom i gasskammer i Tyskland desember 1942
- Løvestad, Ludvig C D, 7664/39.* født 24 mars 1919, drept under tortur i Hamar 23 februar 1945
- Ness, Henry, sersjant,* født 11 oktober 1917, falt 11 april 1940 ved Elverum
- Næsje, Alf Fredrik, 7491/39.* født 15 august 1918, død i Tyskland 31 desember 1943
- Næss, Oscar, 2479/37.* født 18 juli 1916, forsvant med fly på vei fra England til Norge 20 desember 1943
- Pintzow, Ruben,* født 11 mars 1914, død i Auschwitz i Tyskland januar 1943
- Plavnik, Oscar, 8026/40.* født 25 januar 1919, omkom i gasskammer i Tyskland februar 1943
- Refstad, Sverre Olaf, sersjant.* født 1 september 1918, skutt under flukt fra Gestapo 15 juni 1943
- Rolseth, Reidar Wangberg, sersjant,* født 30 oktober 1915, omkom ved forlis på vei til Skottland 9 november 1941
- Rosted, Erik Gunerius, 1446/34.* født 20 oktober 1915, omkom i Tyskland 15 februar 1945
- Rynning, Kjell Bremer Juell, løytnant,* født 7 oktober 1919, falt under invasjonen i Frankrike 11 juni 1944
- Sandaker, Nikolai.* født 14 januar 1914, falt 25 april under et bombeangrep mot Dombås
- Schönberg, Per, 2579/37,* født 11 oktober 1915, omkom i England 7 juni 1942
- Sjøgren, Bror Wilfred, 2344/37.* født 20 november 1916, styrtet ned med fly over Færøyene 5 april 1945
- Tandberg, Olaf, 7473/39,* født 9 oktober 1918, omkom i kamp med tyske jagerfly 31 juli 1942
- Wergeland, Birger A Hansen, løytnant.* født 17 august 1888, død i Tyskland 28 mai 1943

Vi blar i en gammel bok.

Soldatens Syvende Sans – 1949

Gamle reglement og militære trykksaker kan etter en del år fremstå som svært morsom lesning, selv om de i utgangspunktet er fremstillet i dypeste alvor. En del stoff i disse reglement er fremdeles aktuelle, men vi skal se litt på det som gjennom tidene har forandret seg noe.

Høvelig adferd

Det er ikke stor forskjell på de sivile og militære høflighetsregler. Den største forskjellen ligger i at det militære system må fordre at reglene blir fulgt.

Stå ikke å heng med hendene i lomma og spøtt (spytt) for å være kar. Bare la hendene henge og slenge. Du kan heller se ut som en laps, bare du ikke er det.

Tørr av bena på matta, ta av deg lua og bank på døra før du går inn til noen.

Det er uhøflig å være upresis til et møte. Du kaster bort

tiden for dem som må vente på deg. Du har ingen rett til å bruke andres tid. Vær på pletten heller 10 sekunder før oppstilling enn to sekunder etter.

Amerikanere og briter sier ikke "Ja- oberst", og "Nei- løytnant", hele tiden; mest bare "Yes, sir, og No, sir".

Vi har ikke noe kort ord som dekker "sir". Det måtte da være ordet "Get".

Men vi er ennå ikke kommet så langt i demokratiseringen at du skal svare kompanisjefen din "Jøsda, get".

Stell og puss

Soldaten selv:

Barber deg hver dag.

Bad ofte, minst en gang i uken. Regelmessige kalde dusjer eller avrivninger.

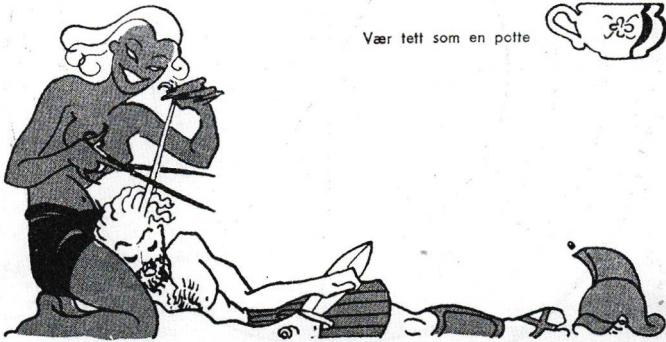
Klipp negler hver uke, hår hver fjortende dag.

Gå på do minst en gang om dagen, helst om morgenen.

STRENGT HEMMELIG

Hvis du absolutt MÅ drikke med dem, drikk da mindre enn dem.
Tale er sølv, tie er gull.

Ikke prat fag. Og hvis hun spør og graver så lukk hennes munn med et kyss.
Men glem ikke hvordan det gikk Samson med Dalila.

Hysj – dette er femte kolonne

Indianerens krigsmaling er ikke for å skremme – men for å MASKERE maska

Bryt alle flater
og linjer
ikke men

og ikke overdriv

Så ømt skal du
stelle dine våpen også

Rapport fra Fredriksvern Verft i 1945

Bearbejdet for VM av Rune Sørjie.

Den gamle verftporten i en sørgelig forfatning høsten 1945.

Etter krigen ble det skrevet en lang rekke rapporter om det meste ang. Fredriksvern Verft. En av disse er datert i Tønsberg den 10. november 1945, og er skrevet av fylkeskonservator og museumsbestyrer på Vestfold Fylkesmuseum, Harald Hals II. Han hadde også i tiden før krigen vist stor interesse for det gamle verftet, og det var naturlig at han engasjerte seg også meget sterkt etter de fem krigsårene. Her følger et utdrag av hans rapport, som var adressert til Riksantikvariatet, Centralbankens gård, Oslo.

Etter tidligere avtale med ordfører Schøning, Stavern, og arkitekt Vreim, skulle undertegnede i går reise ned til Stavern for å tilse at man tok ned restene av den resterende, innvendige, supraporte over inngangen til Fredriksvern Verft. Den utvendige er alt ramlet ned

under krigen, og trolig blitt hugget opp av tyskerne, og da nå den innvendige truet med å ramle ned også, mente ordføreren det ville være best å redde den mens det ennå var tid. Dette ble da også gjort ved hjelp av en snekker og et par tyske soldater. Supraporten er forelø-

pig anbrakt i kirken. Et par mindre skader den fikk under nedtagingen er ikke verre enn at de kan bøtes lett.

Like før min avreise fra Tønsberg fikk jeg imidlertid melding fra ordføreren i Stavern om at den såkalte Vinkelbrakkka i festningens nord/vestre del var nedbrent. Ved personlig undersøkelse på stedet i går viser det seg at bygningen har totalskade, kanskje med unntakelse av murene i den høye underetasjen. Bygningen rommet visstnok en del dyr i underetasjen, og var ellers bebodd av – etter hva det ble fortalt meg – ca. 30 tyske soldater, noen med familier. Hvordan brannen var oppstått var enda ikke klarlagt. Tyskerne skulle holde brannforhør igår ettermiddag, men om det kom noe ut av dette, vet jeg ikke. Brannen oppsto kl. 17.30, og det er ikke usannsynlig at brannårsaken er de mangelfulle ovner og piper som tyskerne har satt opp. I den nord-ost-stormen som blåste den kvelden har det vel fanget inn en eller annen gnist, og så var ulykken der.

For å forebygge lignende ulykker inspiserer jeg derfor sammen med brannsjef Hr. Næss (Stavern Brannvesen), og oberleutnant Schröder, som er den tyske brannsjefen, samtlige gamle bygninger innenfor vollene. Følgende bemerkninger ble gjort:

Kommandantboligen

I nordre fløy er der på nordveggen satt opp to ovner på sydveggen, en ovn med piperør stukket ut gjennom veggen. All isolasjon er meget mangelfull – om der overhodet finnes noen – og piperøret stikker bare så vitt over takrennen. Med andre ord knytter der seg stor brannfare ved å benytte dem. Det samme gjelder for to ovner i søndre fløy på sydveggen. Videre gjelder dette for en eller flere ovner satt opp på samme vis i et gam-

melt skjul bak den gamle smiebygningen, murbrakkke syd for smien, midtre galeiskur (en ovn satt opp helt uforsvarlig i et nyinnredede snekkerverksted), søndre galeiskur (to ovner) og det store murede magasin like ved kanalen (tre ovner).

Kadettbrakkka

Her var imidlertid forholdene verst. Den store tre-etajes magasin av tømmer lengst syd på verftet. Her stakk det ut utallige piperør i det bygningen dels rommer flere familier, dels blir nyttet til midlertidige kvarter for soldater som skal utveksles. I denne bygningen er brannrisikoen avgjort størst, og her bor det også flest folk.

Som nevnt gav oberleutnant Schröder ordre over alt at man ikke fikk lov til å fyre før etter nærmere beskjed var gitt. Et annet spørsmål er det om han makter å gjennomføre sine krav. Jeg snakket med kommandant Alberts om å få flyttet i alle fall familiene ut fra Kadettbrakkka – dette også av sunnhetsmessig hensyn – men ble nærmest avvist av kommandanten.

Jeg må til slutt gjøre oppmerksom på at hele festningsområdet ser mer tilsvinet ut enn noen gang tidligere. Jeg har allerede påpekt dette tidligere i min siste rapport om vollene, som jeg håper foreligger hos Riksantikvaren.

Ærbødigst
Harald Hals II
Fylkeskonservator

Glimt fra en svunnen tid:

”Spreng-Granaten”

De fleste som har hatt med forsvaret å gjøre, kan vel neppe ha unngått utmarsjer og opptakten til marsjmerket. Et sant inferno av lidelse og svette, såre føtter og tær, tørst og sult. For noen var dette en lek, og man skulle tro dette var en daglig hendelse for dem, men for de fleste holt det med den ene gangen for resten av livet. Når det gjaldt dette med tørst – kunne nok en passe lunken vannpytt – fremstå som en oase av kraft og liv. Andre fristelser langs veien var epler og andre solmodne frukter – skjønt man la knapt merke til om de var i kart eller råte.

Redaktøren av Værfts-magazinet husker hvordan man som gutter i Stavern betraktet de stabbende marsjdeltakere langs veien. Dette var i tiden 1962 – 66 vil jeg anta. Vi syklet opp til områdene rundt Ulleberg – her hadde vi med oss saftposer ”Kvikk-drikk”, som vi drakk langsomt, mens stønnende soldater kastet et surt blick mot oss. Vi bemerket da også høylytt hvor godt dette smakte. Et annet triks vi hadde lært oss, var dette med å spise appelsin eller sitron når guttemusikken kom marsjerende – da fikk hornistene vann i munnen når de så dette – og det gurglet seg til. Dette hadde også stor virkning når det gjaldt hesblesende soldater på

utmarsj. Det hente også noen soldater la på sprang etter oss – gud vet hvor de fikk krefter fra – men dette resulterte i at vi frivillig overgav saftposen uten særlig kamp.

Senere ble vi snillere og sørget for å mobilisere kamerater som bodde langs ruten med hageslange og glasser. Når patruljebiler kom gjemte vi oss – både soldater og gutter – innenfor en garasje. På kveldstid stilte vi oss opp nede i Stavern ved skytterbanen eller pølsekiosken – i håp om at en eller annen av soldatene ville huske oss igjen fra tidligere på dagen – da kunne det vanke en sjokolade eller pølse som takk.

En velfortjent og ikke minst kjærkommen rast – men det ikke akkurat sånn man husker utmarsjene senere i livet.

Au-da.....

Her var blitt blemmer av det. Det kunne bli noen smertefulle timer etterpå, med lette egenhendige "kirurgiske" inngrep, bandasjering og rensing. Det viktigste var imidlertid hvile, søvn og selvmedlidenhet.

Deretter kom så praten med kameratene om hvor mange vabler og blemmer enhver hadde påført seg under marsjen. De djerveste hadde selvfølgelig ingen....

MARSJ-merket

Ja, så har en ny marsjmerkeprøve gått av stabelen da. Vi tok oss en tur ut i løypa for å titte litt på deltakerne, som la for dagen en nokså blandet ånd og innstilling til det hele. Jeg tror det er riktig å dele disse i 3 grupper.

De som for enhver pris skal greie fordringene. Så har vi de som starter med gode forsetter, men ikke har vilje til å gjennomføre. Tilslutt kommer de som gir blaffen i både perm og marsjmerke.

Vi hadde tatt oppstilling ved matstasjonen som lå to mil etter start. Her var det mange pussige bemerkninger og artige kommentarer å høre, mens svetten silte og blodet piplet på enkelte tær. Lange rap og saftige velsignelser ble skyllet ned med seigt og nærende sukkervann. En kar kunne ikke tilgi sin far for han hadde vært så sent med å bestemme seg. Et år før, og han hadde sluppet med 2 mil.

Nr 65 Sollie kom inn på matstasjonen så blodet skvatt om støvlene. Han tok litt sukkervann og fortsatte haltende. Lt Boye-Karlsen syntes dette var forjævlig og kjørte opp med en bil. Hopp inn her, sa Boye-Karlsen, for du har jo marsjmerket tidligere. Nei, jeg må nok prøve å fortsette, sa Sollie, for ellers får jeg ikke perm. Først etter at Boye-Karlsen hadde garantert permisjon, kröp Sollie inn i vogna. Kommentarer vel her unødvendig. Vi vil her gi Boye en blomst for sund reaksjon i denne situasjonen.

Svette - blod og sukkervann.

En annen ting som vi la merke til var bruken av nylonstrømper under raggsokker og ullstrømpene. Vi tok hurtig gallup ang saken, og det viste seg at de som brukte nylonstrømper under, klarer seg suverent best. Kunne det være en tanke for Forsvaret og innføre nylonstrømper? De blir noe dyrere i innkjöp, men så er slitestyrken også stor.

Resultatliste for marsjmerkeprøve 27/9 1958.

K1 I - 2 mil, max tid 2,50 timer.

1.	Korp Hoffgaard	2.40.00
2.	13 Leowe	2.40.30
3.	Korp Inderberg	2.41.00
4.	25 Askim	2.42.15
5.	56 Baardsgaard	2.42.40
6.	Korp Gjerseth	2.44.15
23 mann startet 1 mann bröt		

K1 II - 3 mil, max tid 4,50 timer.

1.	Sjt Haugen	3.58.15
1.	Sjt Lexberg	3.58.15
3.	70 Johansen	3.59.56
4.	Sjt Thoresen	4.10.45
5.	17 Sundby	4.12.45
5.	61 Hernæs, Kjell	4.12.45
26 mann startet.		
5 mann bröt.		

Fra Herbst til Hill

Av Jan Egil Fjeld

Den legendariske kommandanten Michael Johan Herbst var riktignok ikke den ALLER første sjefen på Fredriksværn Verft, men hans forgjenger, kommandør Schumacher, led av en slik usigelig hjemlengsel at han forlot det vesle strandstedet Stavern etter bare ni måneder. Kommandør Herbst var dermed den som så til at en kommandantbolig ble bygd, han var den første som bebodde den, og hadde selvsagt ingen anelse om at husets siste militære innvåner skulle bestille flyttelasset nesten nøyaktig 250 år senere. Byggetiden må ha vært ganske kort, for allerede til jul 1751 kunne kommandanten flytte inn i sin nybygde bolig. Da hadde han sittet i stillingen siden 23. januar samme år.

- Det er et godt hus å bo i, dette, kommenterer Hill-Jensen, mens vi sitter i dagligstua.. - Det har ikke endret seg så mye i disse to hundre og femti årene, selv om det nok er en annen romløsning i sidefløyene nå. Det er på mange måter et spennende hus.

- Spennende?

- Ja, her kan man på en måte føle et nærvær - av folk som har bodd her tidligere. Jeg har ofte følt at det var noen andre enn familien til stede i huset.

- Et gjenferd?

- Tja, kall det gjerne det. Men i så fall et "gjenferd" som ikke er til plage for noen

- Herbst selv, kanskje?

- Mmmm ... nei, da heller et kvinnelig gespenst, noe som flagrer gjennom rommet til tider. Spesielt i Kongesalen føler du at noen - eller noe - er til stede sammen med deg.

- Kan du nevnte konkrete eksempler?

- Vel, sier Hill-Jensen ettertenksomt, - jeg har alltid vært den siste som gikk til sengs om kvelden, og da hadde jeg lagt meg til en rutine med å sjekke at lys var slukket og at dører var lukket. Pipe og tobakk la jeg fra meg på et bestemt sted. Likeledes var jeg den som var først oppe om morgenen, og da kunne jeg oppleve at dører var

åpne, og at pipe og tobakk var plassert et annet sted. Og jeg tror ikke det var noen i familien min som gjorde dette. Jeg har også bedt skeptikere prøvesitte den "røde" stua - det tidligere biblioteket - og da har også de merket en tilstedeværelse av et eller annet som fikk hårene til å reise seg på armene deres.

"Det sku bo folk i husan - husan e som folk. Folk treng hus, og hus treng folk, i all si tid."

Denne viseteksten, skrevet av Ole Bremnes, rinner en i hu når Hill-Jensen erklærer at - dette huset fortjener å bli bebodd. Her har det alltid bodd mennesker, og huset er blitt godt ivaretatt, bortsett fra under krigen, da tyskerne brukte det som offisersmesse, og da Kongesalen ble delt i to, hvorav den ene halvparten ble benyttet til - potetbinge! - Heldigvis greide de å berge ut maleriet av Fredrik 5, og det ble oppbevart i kirken, sammen med Vigelands statue av Tordenskiold.

De originale dørene finnes fremdeles. Dørkarmene er alle vakkert profilerte, og i så vel kabinetene som i stuen er veggene delt i en malt brystning nederst, mens den øverste delen er tapetsert. I rommenes hjørner finnes pilastre etterligninger av klassiske søyler, som skal gi en illusjon fra antikkens dager. Bygningen er i det hele tatt preget av inspirasjon fra antikken. Da den ble bygd, hadde man relativt nylig oppdaget Pompeii, og dette ga gjenklang i hele Europa.

- Dette huset er unektelig perlen blant alle de bygningene som ble oppført her på verftet på 1700-tallet, fortsetter Hill-Jensen. - Gjennom årene er den blitt modernisert uten å bli ødelagt. Hovedhuset er en murbygning, noe som gjør at det er behagelig kjølig innendørs, selv på stekende sommerdager. Gamle bygninger skal ikke stå tomme, da forfaller de.

En typisk militær residens

Vi har fått selskap av Dyveke Bast, som lar seg imponere av bygningens særpreg og stil. - Man sier at bygningen er typisk dansk, og det er den jo også, men jeg vil også si at arkitekturen er typisk militær, sier hun.

- Hva mener du med det?

- Vel, den er nyttepreget, symmetrisk, her er mulighet for representasjon, men likevel - her er ingen unødig prakt. Selv om den åpenbart er beregnet på en person med rang og makt, er den preget av nøkternhet. Muligens er det Herbst selv som har tegnet huset, men det minner sterkt om Hospitalet i Larvik - for så vidt også Herregården. Gyldenløve ønsket seg Herregården i stein - men den endte opp som trebygning Kommandantboligen har en hovedbygning i stein, med to parallelle sidefløyer, bygd i solid tømme. Likevel - et par av skilleveggene i disse tømmerbygningene er i

bindingsverk. Fra hovedhuset er det direkte adgang til begge sidefløyene.

Den nordre sidefløyen inneholdt opprinnelig vognskjul og stall, mens den søndre rommet kjøkken, bryggerhus med bakerovn, to spiskammer og rom for tjenesetfolket. - Typisk her at den ene fløyen er en "mannfolkfløy", mens den andre var kvinnenes domene, kommenterer Dyveke Bast.

Kommandantboligens bakside.

En liten pussighet er det unektelig at huset opprinnelig var tiltenkt bare én etasje. Imidlertid fant man snart ut at det ville gi et nokså stusslig preg, så derfor bygde man på en annenetasje. Men - for å komme til denne andre etasjen, måtte man jo ha trapp! Dermed ble det særegne trappehuset bygd inntil, et tilbygg som ikke hadde noen annen funksjon enn å inneholde en trapp! Også her blir Dyveke minnet om Hospitalet - rekkverket opp til annen etasje er akkurat maken! utbryter hun. Trappen er i eik. I annenetasjen er soveværelsene plassert på begge sider av en midtgang. Det største soverommet ligger midt på hovedbygningen, slik det var vanlig i residenser bygd for rangspersoner

Jonas Lie fikk lov å bo her en periode - i kommandørkaptein Hartvig Christies "regjeringstid" - og inntrykkene han skaffet seg fra oppholdet i denne residensen, finner vi igjen i "Kommandørens døtre" som han skrev i 1886. - Blant annet skriver han om "karnappvinduer" smiler Dyveke Bast, - men det er jo ikke karnapper i denne bygningen. Riktig nok er vinduene ganske dype, på grunn av murveggene, så dette kan kanskje ha gitt ham et visst inntrykk av "karnapper".

Kongesalen

Dette praktværelset, som ligger i nordenden av hovedbygningen, er naturligvis det mest imponerende rom-

met i huset. Her finner vi også det eneste tregulvet som er originalt. Vi legger merke til at gulvplankene ikke er skjøtt - de strekker seg i hele salens lengde. Salen er blå, den virker majestetisk, og bærer navnet sitt med rette.

Lysekronen er ikke original. Møblementet er holdt i såkalt Gustav 3-stil. I motsetning til pilastrene i de mindre rommene, er det her murt inn søyler, med joniske kapiteler. - Den vakre rosetten i taket er, i likhet med den øvrige utsmykningen, laget av meget dyktige folk, mener Dyveke.

Mot bakveggen finner vi en ovn fra Fritzøe jernverk, fra rundt år 1800 - en fin empireovn, som ikke alltid har stått der. Faktisk lurer folkene på Yttersø om den kan ha vært tatt derfra en gang etter krigen. Huset så ikke ut etter at tyskerne hadde vært her, så mye arbeid måtte gjøres for å sette det i skikkelig stand. Dette gjaldt også de øvrige bygningene på verftet. I denne salen er det også satt inn mer staselige dører - dobbeltdører - bortsett fra at en av dem er falsk og bare gir inntrykk av å være dobbel.

Norges siste baron, kommandørkaptein Finn Wedel-Jarlsberg, ble også den siste med tittelen "kommandant" som holdt til her - fra 1873 til 1896. Maleriet av

Maleriet av Fredrik 5,

Huset fortjener å bli bebodd", mener dets hittil siste beboer. For tiden er det ingen som bor der. Kanskje det kunne egne seg som - æresbolig? Bygningen er trolig i ferd med å bli fredet, men den har godt av litt liv og røre - bare de som bor her, vet hvor de befinner seg.

Fredrik 5, som har gitt navn til rommet, henger på nordveggen. Det er laget på verkstedet til den svenske maleren Gustav Pilo, som ble hoffmaler i Danmark. Han hadde et stort verksted, der det ble laget mange kongeportretter. Maleriet fra 1750-årene kan godt ha hengt der siden den første tiden, det hører salen til - muligens har Pilo selv malt ansiktet. Under et opphold i Norge skal kongen ha overnattet i Kommandantboligen.

Den ungdommelig utseende kongen bærer bl.a. Elefantordenen. Han gir inntrykk av å være i felten, ettersom han har en diamantbesatt kikkert i hånden og bærer hansker. Ved siden av ligger hjelmen., Maleriet når fra gulv til tak, så det virker som om han står i rommet. På denne måten vil gjestene, som er benket rundt et festlig bord, kunne skåle direkte med monarken.

- Det er et "verkstedverk" - ikke et "mesterverk" - så det er ikke signert, men vi skal være glade for at det henger der, kommenterer Dyveke.

På motsatt vegg henger et maleri av Holmboe fra rundt 1900, som viser vollene rundt verftet og noen av bygningene innenfor. Holmboe var også den som dekorerte Kronprinsen. Han bodde en del i Stavern, men var opprinnelig fra Nord-Norge..

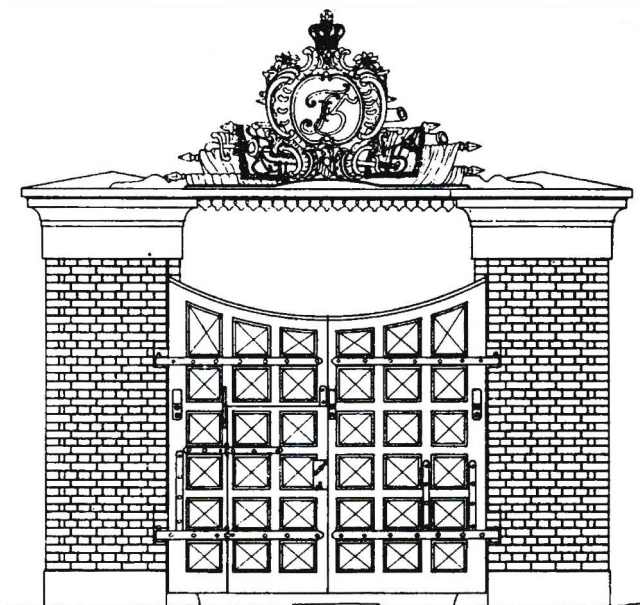
Bak Kommandantboligen var det opprinnelig både urtegård og frukthage. Senere, i 1770-årene, kom det til et lysthus, dessuten ble det anlagt en kjøkkenhage.

Et gammelt brev:

I vår serie om gamle brev/dokument fra verftet, har vi denne gangen hentet et fra nyere tid, og som gir oss en liten forklaring på noe sikkert mange ikke vet.

Her er et svarbrev til LSS fra Marinemuseet i Horten datert 13. februar 1985.

Her forklares det følgende:

Kunstmaler Fritz Helge Nyegaard under sitt restaureringsarbeide.

"Som svar på refererte brev kan meddeles at så vidt vi kan se skal figuren mellom teksten forestille et risknippe med våpen, en såkalt "faces",

Dette tegnet på "lov og vakt" er kjent tilbake til det gamle Romerriket, og går i dag igjen i byen Roma's byvåpen. Det kan bestå av et risknippe med huggvåpen i kors foran eller med et eller to huggvåpen på den ene eller begge sider av risknippet"

Forøvrig har du kanskje alle andre opplysninger om porten. Se om det er i tråd med dette:

"Opprinnelig en stakittport, dette ble refusert. Nytt forslag ble for imponerende for København, idet den ville "vanziire" festningen da den var mer enn 2 ganger så høy som vollen. I mars 1753 ble det foreslått en port av "tvende pillarer(pilastre) og 3 foed tyk mur" med en buehvelving av sten oppå pillarene. I tillegg skulle det på begge sider av buen være deviser av Fredriksvern, på forsiden "Hans Mayestets Ciffer

Kvintus med Crone over, og derom-kring Vaaben og Værn" og på baksiden et tankespråk eller valgspåk. I november ble porten oppført, men først i 1757 ble siratene(det prydelige) satt opp. Arbeidet ble utført av professor Stanley i København og fronten, hvis original? er bevart på marinemuseet i Horten, sies å være et av de vakreste rokokkoarbeider utført for en festningsport i Norge. I 1794 ble porten revet og ny oppsatt i "skikkelse den Toscansche orden af Grundmur" Nåværende port er oppført i 1849. Ny frontsirat ble laget av treskjærer Ole Henden Mathisen i 1985 og dekorert av Kunstmaleren Fritz Helge Nyegaard.

For øvrig finnes det i en oversikt over verftets bygninger fra 1930 følgende notat angående dekorasjonene over porten at den ble fornyet i 1921-1922, og da til en utgift av kr 3500.-

Pålandsveir.

Rakke.

ALLE VEIE FØRER TIL — STAVERN!

Kommer du fra øst eller vest, nord eller syd, kommer du sjøvei eller landevei, lettvint og behagelig er det å komme frem!

Stavern ligger ca. 15 minutters utmerket bilvei fra Larvik, og førsteklasses *rutebiler* med avgang så godt som hver halvtime trafikerer strekningen og i korrespondanse med samtlige *dagtog* til Larvik.

En 4 timers *biltur* fra Oslo bringer dig til stedet, og på de gode og vakre veier gjennom Vestfold er en slik biltur vel verd å ta med som et ledd i sommerreisen.

Dampskibsruter fører frem fra øst og vest. „Skiens-båtene“ anløper Stavern, og de Stavangerske og Arendalske „postbåtene“ anløper Larvik; man arbeider for tiden med å få disse til også å anløpe Stavern, ihvertfall i sommerhalvåret. Disse båter går fra Oslo kl. 23 med ankomst til Larvik ca. kl. 6 (Stavern eventuelt ca. kl. 7¹/₂) og byr på førsteklasses bekvemmeligheter. En vakker sommernatt nedover Oslofjorden med en av disse båter er adskillig av en opplevelse.

For dem der er i besiddelse av *seilbåt* er det naturligvis unødvendig å gi anvisning på nogen rute, de finder lett selv veien til Stavern.

Så hurtig, lettvint og behagelig som det nu er å komme frem, skulde Stavern være ypperlig beliggende også for kortere *week-end trips*. Familiefedre, som ikke selv kan følge med sin familie på landet, behøver ikke å frykte for ikke å få anledning til å få se sin familie, når Stavern velges som sommeropholdssted; uten nogen anstrengelser kan de mange gange i sommerens løp svippe herved, og er man bare på nogenlunde god fot med veirgudene, *vil selv det korteste besøk i Stavern lønne sig.*

NY BOK

Stavernsminner

- folks egne foto

Stavern har fått en ny bok som inneholder mange spennende bilder fra Fredriksvern Verft og militærlivet der. Boken har også et eget kapittel som omfatter krigstiden 1940-45 med en rekke nye bilder som tidligere ikke har vært utgitt. Boken er laget av Værfts-Magazinets redaktør, Rune Sørлие i samarbeide med SpareBanken 1 Vestfold (Fredriksvern Sparebank). En viktig bidragsyter har selvfølgelig vært Fredriksvern Verfts Venner med sitt rikholdige bildearkiv fra både gammel og ny tid. Boken er en ren billedkavalkade fra 1860 årene og frem til 1960-tallet. Her finnes mange minner som sikkert mange allerede har glemt, personer vi husker når vi ser dem og et og annet som vi aldri har sett.

200 sider
- over
300 bilder

Skarpskytning

foregår på Torsrød skyteplass ved Stavern i tiden 5. juli—1. september i år.

Luftvernregimentet Stavern 2. juli 1937.

Neste nummer kommer ca. 25 september

“BANKEN” i Stavern fra 1841

Vår bank har betjent lokalk markedet i Stavern med banktjenester helt siden 1841. Mangt og mye har skjedd siden den tid, men "banken" i Stavern er fortsatt i god drift og betjener også i dag både privatpersoner og bedrifter med et variert og komplett tilbud av finansielle tjenester. Tidene forandres, folks behov og ønsker endres, noe vi i SpareBank 1 Vestfold har tatt konsekvensen av.

Engasjert i lokalsamfunnet

Honnørordet "Lokalbanken" betyr noe for oss i Stavern. Vi har engasjert oss i et stort antall arrangementer både av kulturell og idrettslig art. En aktiv medspiller i "Glade dager", sponsor for musikk-korps og idretts-foreninger, samt bidragsyter til en rekke andre tiltak i lokalsamfunnet Stavern. Vi håper at du setter pris på dette og også for fremtiden vil gjøre dine bankforretninger hos oss.

Velkommen som kunde i “BANKEN” i Stavern!

Sidsel E. Andersen

Turid Selvig

Rønnaug Engesveen

Hanne Sandene

Alt på ett sted

SpareBank 1 Vestfold

Tlf. 33 48 35 00 www.vestfoldsparebank.no